

Wojtyła według Polony

Przed sklepem jubilera — medytację o sakramencie małżeństwa przechodzącą chwilami w dramat napisał Karol Wojtyła w 1960 roku. Jest to utwór, który w swojej formie daleko wychodzi poza kanony obowiązujące w sztuce dramatycznej. W swej stylistyce i strukturze wraz z późniejszym *Promienianiem ojcostwa* mieści się natomiast bardzo dobrze w konwencji teatru rapsodycznego. Czym jest teatr rapsodyczny? U podstaw jego koncepcji leży wyodrębnienie słowa jako pierwszoplanowego elementu. Wszystkie inne środki ekspresji, jak gest, oprawa sceniczna, muzyka są bardzo oszczędne, występują zawsze w tle i jedynie dopowiadają to, co niesione jest przez słowo. A przez słowo w teatrze rapsodycznym niesiony jest zawsze problem w swej nagłej abstrakcyjnej postaci. Nieważny jest zatem, a nawet celowo zaniedbany, realizm sceniczny czy linearny rozwój akcji. Liczy się tylko postawienie i próba rozwiązania problemu, który ukazywany jest wielopłaszczyznowo językiem filozofii i poezji.

W przeddzień 10. rocznicy wyboru kardynała Wojtyły na papieża, z premierą *Przed sklepem jubilera* wystąpiła scena kameralna Starego Teatru w Krakowie. Inscenizacja wychodzi poza koncepcje teatru rapsodycznego i trzeba przyznać,

że choć zabieg taki jest ryzykowny, to efekt okazał się w pełni udany. Tekst medytacji, dramaturgicznie surowy, poddany został licznym przekształceniom, a scenografia i szereg rekwizytów uplastyczyło widowisko, wprowadzając aktorów w konkretną przestrzeń. Taki kształt sztuce nadała Anna Polony — autorka układu tekstu, inscenizacji i reżyserii krakowskiego przedstawienia. Dokonała tym samym przedziwnej symbiozy rapsodycznej i dramatycznej koncepcji teatru. Posunięcie to, paradoksalnie okazało się pomocne dla głównego celu teatru rapsodycznego — dla czystości treści, jasności i otwartości stawianych problemów. Inscenizacja pokazała, że głębokie i trudne rozważania Karola Wojtyły można podać widzom w teatrze w sposób możliwie prosty i czytelny, nie zapoznając przy tym filozoficznych i teologicznych wymiarów.

Rzecz po odsłonięciu kurtyny zaczyna się jakby od końca literackiego pierwowzoru. W fotograficznej ciemni dochodzi do spotkania matki z synem (Teresy i Krzysztofa). Krzysztof wywołuje zdjęcia swojej narzeczonej — Moniki. Wszystko co od tej chwili będzie się działo, a więc prezentacja dziejów miłości rodziców obojga narzeczonych nie jest już najważniejszą, ale staje się retrospekcją,

wspomnieniem, którego przywołanie w obliczu zbliżającego się małżeństwa młodych wydaje się konieczne. Może w ten sposób, przez zrozumienie własnego dziedzictwa, lepiej poznają siebie, uświadomią sobie ciężką na ich postawach atmosferę domów rodzinnych i staną się wyczuleni na przyszłe niebezpieczeństwa mogące zagrozić ich miłości?

Dla miłości Teresy i Andrzeja (rodziców Krzysztofa) życie okazało się za krótkie. Zostaje ono przez los dramatycznie przecięte. Andrzej ginie na froncie, Teresa swoje uczucia przelewa na syna. Z kolei dla miłości Anny i Stefana (rodziców Moniki) życie jest za długie, miłość ta zaczyna pękać i jakby zanikać.

Rolę Anny poprowadziła znakomicie Alicja Bieniewicz, bardzo sugestywnie przedstawiając stany swojej duszy w obliczu zanikającej miłości i narastającej samotności, w której powoli rodzi się pragnienie znalezienia innego mężczyzny. Siłę i dramatyzm monologu Anny wzmacnia rozwiązanie sceniczne zastosowane przez reżyserkę. Monolog Anny jest w istocie wypowiedzią, której słucha Teresa. I gdy emocje serca wymykają się spod kontroli Anny, gdy bohaterka podejmuje wewnętrzny bieg ku zdradzie pojawia się Adam i mówi: „Nie!” Adam jest postacią

nie do końca czytelną (w tej roli bardzo dobrze Aleksander Fabisiak). W literackim oryginale takim może pozostać, ale w teatrze, gdzie obok słowa przemawia obraz, domaga się pewnego dookreślenia. Może dobrze się stało, że autorka spektaklu ubrała go w czarny sweter, ciemne spodnie i białą koszulę. Tym samym przypomina nieco kapłana. Zresztą nieważne czy jest to kapłan, czy świecki. Ważne, że uosabia w sobie wartości, o których świat jakby zapomniał, że ich strzeże, jest mądry i silny

Wśród występujących aktorów na szczególną uwagę zasługuje Dorota Segda w roli Moniki. Stworzona przez młodą aktorkę kreacja obdarzona została niezwykle wdziękami i delikatnością. Role Andrzeja i Stefana — zagrali Kszysztof Globisz i Marek Litewka. Natomiast Agnieszka Mandat (Teresa) i Piotr Grabowski (Krzysztof) zagrali swoje role w nieco innej konwencji niż pozostali aktorzy, bardziej zbliżonej do teatru poezji. Przy czym Piotr Grabowski wydał mi się na scenie jakby załęczony, a sposób jego gry trochę sztuczny. Nie jest to jednak żaden zgrzyt w spektaklu, przeciwnie — w ten sposób uzyskano dodatkowy efekt (być może nie zamierzony) podkreślający pewną niedojrzałość prawie każdego młodego mężczyzny do małżeństwa.

Przed sklepem jubilera, spektakl zrealizowany według koncepcji Anny Polony jest ważnym wydarzeniem na scenach teatralnych Krakowa

Karol Wojtyła, *Przed sklepem jubilera*, układ tekstu, inscenizacja i reżyseria: Anna Polony; Teatr Kameralny Kraków; premiera 15 X 1988 r.